

Pressmeddelande: Varning för UR-serien "Liv med autism"!

26 maj 2014

Organiserade Aspergare är en förening av och för aspergare och andra högfungerande autister, dvs. personer med Aspergers syndrom eller annan högfungerande autism. Vi står för en i grunden positiv syn på neurologiska skillnader, och detta kallas för neurodiversitetsperspektivet.

I det här fallet har vi reagerat på Utbildningsradions serie Liv med autism.

Vi anser att Utbildningsradions serie Liv med autism är ett lågvattenmärke, och att man uttryckligen måste varna för seriens skeva perspektiv och manipulativa upplägg. Serien är en grovt missvisande och fördummande presentation av autism, som sprider fördomar som är skadliga för autister.

Serien saknar helhetsperspektiv.

Seriens namn är missvisande. Den skulle med fördel kunna döpas om till exempelvis Utvecklingsstörda autistiska barn. Inget av de åtta avsnitten försöker teckna en helhetsbild av autismspektrum. Det är inte heller så att serien förmedlar en helhetsbild om man lägger samman de åtta avsnitten. Serien handlar om barn och ungdomar med autism och utvecklingsstörning, speciellt som de uppfattas ur den ickeautistiska omvärldens perspektiv. Det är inte fel att beskriva en del av autismspektrum, och det är heller inte fel att beskriva autism ur ett speciellt perspektiv, men om man väljer att behandla en komplicerad företeelse ur ett delperspektiv, då har man också ett ansvar att förmedla en helhetsförståelse.

Det stötande med serien är just att den verkar göra anspråk på att säga vad autism är, trots att det inte i något av avsnitten tidigt och tydligt sägs att autism är ett stort spektrum som rymmer både lågfungerande och högfungerande. Det är befängt att serien genomgående beskriver autism som ett problem. Det är också befängt att serien säger så lite om högfungerande autister, och om att det bland dessa finns de som klarar sig utmärkt inom arbete, studier, forskning och karriär.

Serien sprider fördomar om autism.

Det finns några grundläggande fördomar om autism som vi högfungerande autister ständigt stöter på: För det första: Autister är barn. För det andra: Autister är utvecklingsstörda. För det tredje: Autister kan inte föra sin egen talan. För det fjärde: Autister kan inte definiera sin egen verklighet.

Inget av dessa uttalanden stämmer generellt, men om man ser serien får man lätt detta intryck. Serien lyckas förvånansvärt väl med att sprida och reproducera dessa fördomar.

Seriens berättarteknik är klumpig och manipulativ.

I avsnittens början använder serien medvetet ett berättartekniskt grepp som är vanligt i bland annat dokumentärer: tittaren "berättas in" i ett antal specifika situationer som målas upp i stor detalj, och olika personer uttalar sig om dessa situationer. Det ges ingen förklaring, inga röda trådar, inget större sammanhang tecknas. Denna situationsbeskrivande, förklaringslösa dramaturgi kan vara utmärkt i vissa fall, men den är totalt olämplig för att ge en förståelse för autism. Autismspektrum är komplicerat och varierat, förklaringar är nödvändiga, större sammanhang måste förmedlas.

Längre fram i avsnitten intervjuas personer med expertkunskaper inom autism, bland andra Christopher Gillberg och Gunilla Gerland. Dessa förklarande inslag är bra, men de kommer för sent, när avsnittet redan genom uttröttningstaktik har tecknat en förvirrande och opedagogisk bild av autism.

Seriens "omperspektiv" är stötande.

En klar tendens i serien är att ickeautister förklarar hur autister är – serien har ett "om-perspektiv" i stället för ett "av-perspektiv". Det verkar förutsättas att autisten i första hand inte kan agera eller uttala sig själv. Seriens klumpiga dramaturgi förstärker detta "omperspektiv". Vissa "om-scener" är ytterst teatraliska: mamma och pappa sitter vid köksbordet och talar om problemen med sitt barn, skolpersonalen i fikarummet skämtar om eleverna.

Det är inget märkligt att ickeautister uttalar sig om autister, men i serien har det satts i system att det vanligtvis är föräldrar, psykologer, lärare, specialpedagoger och "tanter" som beskriver autistens verklighet. Detta är magstarkt.

Seriens sista avsnitt handlar om arbetsmarknaden. Här verkar det förutsättas att man behöver ta hand om autister när de arbetar. Inget nämns om att många högfungerande autister har normala jobb och klarar dem utmärkt. Avsnittet inleds med ett pikant "om-uttalande": en ickeautistisk skådespelare som säger "Jag är autist."

En motbild: Kanal 5:s serie De Dejtbara.

Under hösten 2013, samtidigt med Utbildningsradions serie, sände Kanal 5 realityserien De dejtbara, där bland annat autister deltog. Serien De dejtbara lyckas där serien Liv med autism misslyckas.

I De dejtbara tillåts de funktionsnedsatta definiera sin egen verklighet, de blir huvudpersoner i serien. Handlingen förs framåt genom väl avvägda förklarande speakerröster och genom diskreta samtalspartners. Här finns inga långa tröttande sekvenser utan sammanhang, och inte heller ett genomgående "omperspektiv" där andra försöker definiera de funktionsnedsatta.

Att använda serien rätt.

Eftersom serien är ett faktum är det viktigt att den används så förnuftigt som möjligt. När serien eller delar av den används är det rimligt med en tydlig inramning som placerar serien i sitt rätta sammanhang (där det uttryckligen beskrivs handla om "barn och ungdomar med diagnos inom autismspektrumet i kombination med utvecklingsstörning" eller någon liknande formulering), och som förklarar att serien inte handlar om autism som helhet.

Serien borde, bildligt talat, förses med en varningstext, gärna i stora röda bokstäver, där det står: *OBS! Denna serie är ensidig och saknar helhetsperspektiv. Autism är ett*

spektrum med mycket stora skillnader. Det är bara vissa autister som är barn, det är bara vissa autister som är utvecklingstörda, det är bara vissa autister som inte kan föra sin egen talan, det är bara vissa autister som inte kan definiera sin egen verklighet.

Johannes Sandquist,
Ordförande, Organiserade Aspergare
www.aspergare.org